

VAI ORANŽĀ REVOLŪCIJA LATVIJAS BUMBIERU STĀDĪJUMOS?

Iepriekšējos *Agro Topa* numuros atrodama noderīga informācija par bumbieru–kadiķu rūsu – slimības pazīmi un ierobežošanas iespēju apraksts. Šoreiz par to, cik rūsa ir izplatīta Latvijas bumbieru stādījumos un cik ekonomiski nozīmīga slimība tā ir pašreiz.

FOTO: REGĪNA RANCĀNE

Bumbieru–kadiķu rūsas izteiktas pazīmes

**REGĪNA RANCĀNE,
LĪGA VILKA, MAIJA EIHE,**
Latvijas Augu aizsardzības
pētniecības centra pētnieces

Slimības izplatība

Slimības izplatības noteikšanai 2007. gadā Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centra pētnieki divas reizes sezonā apsekoja 37 lielākos bumbieru stādījumus dažādos Latvijas reģionos. Pirmajā apsekošanas reizē (no 8. jūnija līdz 19. jūnijam) rūsa atrasta 14 dārzos, bet infekcijas līmenis vasaras pirmajā pusē bija zems – lapas ar oranžiem plankumiem ne vairāk kā pāris atsevišķos kokos. Uz bumbieru–kadiķu rūsas starpsaimniekiem (dekoratīvajiem

kadiķiem) slimības pazīmes netika atrastas, bet dažos dārzos novērota sakarība starp slimības izplatības līmeni un attālumu līdz kadiķu stādījumiem. Jūlija sākumā piemājas dārzā Auces pagastā Dobeles rajonā, kur aug gan kazaku kadiķi (*J. sabina*), gan bumbieres, bumbieru–kadiķu rūsas attīstība uz lapām bumbierei, kas atradās blakus kadiķim, sasniedza pat 80% no lapu virsmas, savukārt piecus metrus tālāk slimības attīstība būtiski samazinājās.

Apsekojot tos pašus bumbieru stādījumus atkārtoti (no 28. augusta līdz 9. oktobrim), bumbieru–kadiķu rūsa konstatēta 30 bumbieru stādījumos, tātad rūsas pazīmes turpina parādīties arī

vasaras otrajā pusē. Slimība bija izplatīta gandrīz visos apsekotajos reģionos, izņemot Alūksnes un Balvu rajonu, kur, iespējams, klimatiskie apstākļi nav piemēroti slimības attīstībai. Novērota tendence, ka bumbieru–kadiķu rūsa izplatīta galvenokārt uz atsevišķiem kokiem, augošiem dārza malās, tuvāk ceļiem, ēkām vai arī valdošo vēju pusē. Infekcijas pazīmes visvairāk atrastas uz pirmajām rozešu lapām, tas liecina, ka infekcija notikusi agri; retāk bija inficētas jauno dzinumus vidējās lapas. Tas nozīmē, ka infekcijas periods bumbieru–kadiķu rūsai ir ilgstošs. Arī atkārtotās apsekošanas laikā konstatēts, ka slimības izplatība, kā arī attīstība dārzos pārsvarā bija

neliela – vidēji 3–7 inficētas lapas kokā, dažos dārzos (Jēkabpils, Ogres un Daugavpils raj.) rūsa tika atrasta uz 30–70 lapām kokā. Visos gadījumos uz inficētajām lapām parasti bija atrodams tikai viens oranžais plankums.

Slimības pazīmes un aizsardzības pasākumu novērtējums

Oranžo plankumu diametrs ir vidēji viens centimetrs, tiem raksturīga purpursarkana apmale, plankumu centrā lapas virspusē daudz sīku melnu uzbriedušu punktiņu – tās ir sēnes piknīdas. Nevienu no apsekotajiem bumbieru stādījumiem rūsas pazīmes netika atrastas uz dzinumiem vai augliem.

Vasaras otrajā pusē 10 saimniecībās inficēto lapu apakšpusē konstatēta ecidiālo radziņu veidošanās; to diametrs 0,5–3 mm, garums 4–8 mm. Pēc ievāktu paraugu analīzes laboratorijā radziņos novērota ecīdiju sporu veidošanās. Pēc literatūras datiem zināms, ka ecīdiju sporas izplatās ar vēju lielos attālumos un inficē kadiķus.

Apsekotajās saimniecībās ievākta informācija par to, kādi augu aizsardzības līdzekļi ir lietoti, noteiktu, kuru fungicīdu lietošana ir bijusi visefektīvākā rūsas ierobežošanai. Literatūrā atrodama informācija, ka fungicīdi pret rūsas sēnēm ir maziedarbīgi. Tomēr, ņemot vērā dažu saimnieku personīgos novērojumus, efektora lietošana ir būtiski ierobežojusi rūsas iepriekšējā sezonā, tādēļ šogad tās vispār nav vai arī ir ļoti nedaudz. Iespējams, fungicīdu efektivitāte ir atkarīga no lietošanas laika. Pēc literatūras avotiem, bumbierēm visbīstamākais infekcijas periods ir ziedēšanas laiks – no sārto pumpuru stadijas līdz ziedēšanas beigām, bet Latvijas apstākļos inficētas jauno dzinumu pamatnes

lapas, kas liecina par to, ka inficēšanās turpinās arī pēc ziedēšanas.

Apsekošanas laikā konstatēts, ka kadiķu klātbūtne ne vienmēr ir noteicošais faktors bumbieru rūsas attīstībai. Iespējams, slimība dārzā ieviesta ar stādmateriālu vai potzariem, kas ņemti no inficētiem kokiem. Arī šķimšu ieņēmība vēl ir jāturpina pētīt, jo pēc vienas sezonas novērojumiem var izdarīt tikai vispārīgus pieņēmumus. Piemēram, šķirne 'Vasarine Sviestine', iespējams, ir rūsas mazāk ieņēmīga nekā 'Mramornaja'.

Līdz šim var apgalvot, ka intensīva tipa bumbieru stādījumos slimības izplatība 2007. gadā nebija tik liela, lai nodarītu ekonomiskus zaudējumus. Slimības pazīmes izteiktākas mazajos piemājas dārzos.

Pētījumi par bumbieru–kadiķu rūsas tiks turpināti, jo slimība Latvijā parādījusies pēdējo desmit gadu laikā, tātad vēl nav zināms, kāds būs slimības izplatības līmenis šajā un nākamajos gados un cik ekonomiski nozīmīgus zaudējumus tā izraisīs. Protams, auglīkopim jābūt modram un jāraugās, kas notiks dārzā pēc 2007./08. gada siltās ziemas. **a**

FOTO: LĪGA JANKOVSKA

Bumbieru–kadiķu rūsas ecidiālie radziņi